

Yhdenvertaiset-podcast: Romanipolitiikka – Marko Stenroos

Tässä podcast-sarjassa keskustellaan tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta sekä opiskelua ja työelämää koskevista laeista ja säännöistä. Vieraana on erikoissuunnittelija Marko Stenroos (THL). Podcastin toimittaa Maryan Abdulkarim.

Marko Stenroos on erikoissuunnittelija Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella. Hän tutki ja väitteli aiheenaan "Social orders, tensions and saviourism : An ethnography of Finnish Roma policy implementation" , suomeksi Romanipolitiikkaa käytännössä – etnografinen tutkimus Suomen romanien yhteiskunnallisesta osallisuudesta.

(musiikkia)

MARYAN ABDULKARIM:

Tässä podcastissa keskustellaan opiskelua ja työelämää ohjaavista laista ja säännöistä sekä niiden takana olevista ajatuksista ja ihmiskuvasta. Tutkimuksen ja kansainvälisen yhteisön näkökulmasta Suomalaista yhteiskuntaa määrittelevät muun muassa sananvapaus, demokratia, tasa-arvo ja olemme jo viidettä kertaa maailman onnellisin kansa. Keskustelen omien alojensa huippuasiantuntijoiden kanssa siitä, miten tähän ideaaliin pyritään ja kuinka sitä ylläpidetään. Focuksessa on erityisesti opiskelu ja työelämä. Minä olen Maryan Abdulkarim ja toimitan tätä sarjaa.

Tässä jaksossa vieraana on terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen tutkija Marko Stenroos. Tervetuloa Marko.

MARKO STENROOS:

Kiitos oikein paljon. Oikeastaan mä olen erikoissuunnittelija -nimikkeellä thl:ssä, mutta mulla on tutkijaura taustalla Helsingin yliopistossa.

MARYAN ABDULKARIM:

Eri erikoissuunnittelija. Ihan alkuun kerro vähän, mitä teet thl:ssä? Mitä erikoissuunnittelija tekee?

MARKO STENROOS:

Mä toimin siellä maahanmuutto- ja kulttuurimoninaisuustiimissä, joka on taas yhdenvertaisuusyksikön alaisena. Meidän tiimissä on monia maahanmuuttoon ja kulttuuriin liittyviä asioita yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon. Ja mun erityisala on romanipolitiikka eli tällä hetkellä olen tekemässä seuraavaa romanipoliittista ohjelmaa Suomelle, joka seuraava astuu voimaan 2023 ja on voimassa 2030 saakka. Tätä suomalaista romanipolitiikkaa säätelee EU:n linjaukset eli Euroopan jäsenmaat on sitoutuneita kukin maa tekemään oman romanipoliittisen ohjelman. Meillä tämä Suomessa puiteohjelma on hyväksytty noin vuosi sitten. Tämän pohjalta tehdään tätä nykyistä romanipoliittista ohjelmaa.

MARYAN ABDULKARIM:

Ennen kuin pyydän sinua avaamaan, mitä kaikkea romanipoliitiikka pitää sisällään, koska se saattaa olla osalle kuulijoista uusi termi, niin mennään vähän sinun taustasi. Olen väitellyt Helsingin yliopistosta joulukuussa 2020.

MARKO STENROOS:

Eli olen sosiaali- ja kulttuuriantropologi ja erikoistunut romanasioihin. Oikeastaan graduni jo käsitteli romanikulttuurin performatiivisuutta kulttuurien välitilassa, mikä tarkoittaa sitä, että myöskään romaniyhteisö ei ole homogeeninen vaan se on moninainen ja monimuotoinen yhteisö. Kun me toimitaan kahden kulttuurin välissä esimerkiksi suomalaisen ja romanikulttuurin välissä, niin miten me performoidaan kussakin tilanteessa sitä meidän kulttuuri-identiteettiä, arvoja ja tapoja. Se oli sen gradun lähtökohta. Väitöskirja käsitteli romanipoliitiikkaa ja sen imlementointia.

MARYAN ABDULKARIM:

Eli väistönkirjan nimi on Social orders, tensions and saviourism : An ethnography of Finnish Roma policy implementation eli miten tämä kääntyy suomenkielelle?

MARKO STENROOS:

Se on vähän hankala suomeksi. Se on sosiaalinen järjestys, jännitteet ja mä käänän tuon saviourismin sellaiseksi tahtotilaksi tehdä hyvää, mutta menet huonot, saadaan niin kuin haittoja aikaiseksi enemmän kuin sitä hyvää. Tutkimus pohjautui etnografiaan eli tein kaksi ja puoli vuotta kenttätöitä tällaisessa eu-projektissa, missä tavoitteena oli romanien integroituminen koulutuksen ja työllisyyden kautta. Se on vähän monimutkainen otsikko suomeksi, mutta siinä tarkastellaan sosiaalista järjestystä ja se avautuu ehkä helpommin, jos mietitään oikeudellista järjestystä. Eli Suomen laki määrittelee oikeudellisen järjestyksen, mutta meillä on myös sosiaalinen järjestys, joka eri yhteisöissä toimii vähän eri tavalla. Sosiaaliseen järjestykseen kuuluu juuri nämä luetellut arvot, normit, tavat, uskomukset, uskonto ja niin edelleen. Meillä Suomessa on monia erilaisia sosiaalisia järjestyksiä. Ja kun nämä järjestykset kohtaa esimerkiksi tällaisen institutionaalisen järjestyksen, niin siellä saattaa tulla näitä jännitteitä, mistä toi nimi tensions tulee. Kun me katsotaan romanihistoriaa niin siellä on aika pitkään ollut tällainen saviourismi, joka tarkoittaa sitä, että on tehty periaatteessa hyväntekeväisyyden nimikkeellä toimenpiteitä, jotka oikeastaan vaan on vahingoittanut romaniyhteisöä.

MARYAN ABDULKARIM:

Voisitko antaa tästä esimerkin?

MARKO STENROOS:

Historiaalisesta on 1900-luvun alkupuolella on ollut uskonnollinen pakkoassimilaatio käytäntö, esimerkiksi romanilasten kodit. Joita on perustettu 1900-luvun alkupuolella tai

oikeastaan 1970-luvulle saakka. Haluttiin tehdä lapsille hyvää, mutta vietiin kieli ja kulttuuri ja se oma yhteisö siitä ympäriltä ja haluttiin tehdä kunnon kansalaisia. Periaatteessa se tavoite on ihan hyvä, mutta sillä saatiin aika paljon haittaa aikaiseksi näille ihmisille, jotka otettiin romanilastenkotiin.

MARYAN ABDULKARIM:

Eli käytännössä tämä tarkoitti sitä, että lapset otettiin kodeistaan huostaan?

MARKO STENROOS:

Kyllä.

MARYAN ABDULKARIM:

Suomalaisissa laitoksissa kasvatettaviksi, jotka arvotettiin romaniperhettä paremmaksi kasvuympäristöksi.

MARKO STENROOS:

Aivan eli selkeästi historiankirjoitus kertoo, että pyrittiin pääsemään eroon huonoista tavoista ja ajatusmalleista sekä siitä kulttuurista ja kielestä mitä romaniyhteisössä oli. Kasvatettiin kunnon Suomen kansalaisia.

MARYAN ABDULKARIM:

Oliko tämä menestyksekkäs projekti?

MARKO STENROOS:

No ei, yhä edelleen kun 70-luvulla oli lapsia, niin tämän päivän 50-60 -vuotiaat ihmiset suree sitä aikaa jonka he viettivät siellä lastenkodissa.

MARYAN ABDULKARIM:

Eli se on synnyttänyt paljon traumoja, joita ihmiset edelleen tänä päivänä yrittää ratkoa ja selviytyä?

MARKO STENROOS:

Kyllä.

MARYAN ABDULKARIM:

Miten tämä historia sitten kytkeytyy, jos mennään nykypäivään ja olet ollut hankkeessa, jossa on katsottu romanipolitiikkaa ja sen implementaatiota. Nyt kiinnostaa se, että ensinnäkin jos avaat mahdollisimman yksinkertaisesti, mitä on romanipolitiikka?

MARKO STENROOS:

Lähdetään siitä liikkeelle, että hyvin pitkään ajateltiin, että työllisyys ja koulutus on niitä avain instrumentteja, jolla mahdollistetaan Suomen romanien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Koulutus ja työllisyys oli siis avainasemassa, sen lisäksi oli asumiskysymykset sekä terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät asiat. Tämän lisäksi, varsinkin nyt uuden eu:n ohjeistuksen myötä, yhä enemmän on tullut osallisuus ja yhdenvertaisuus läpileikkaavaksi kuvioksi ja periaatteeksi siinä ohjelmassa. Joka tarkoittaa sitä, että poikkeuksena aikaisempiin romanipoliittisiin ohjelmiin, me nähdään yhä enemmän Suomen romaniväestö osana yhteiskuntaa ja mikä on sen yhteiskunnan rooli, jotta suomalaiset romanit voisivat olla yhdenvertaisesti osallisena tässä yhteiskunnassa. Enää katse ei ole enää pelkästään romaniyhteisössä vaan se on koko väestössä.

MARYAN ABDULKARIM:

Eli kun puhut romanipolitiikasta niin viittaat dokumenttiin, joka on valtion dokumentti ja työkalu siihen miten suomalaista romaniväestöä kohdellaan? Ja miten heidän yhdenvertaisuutta edistetään. Mistä lähtien Suomessa on ollut käytössä romanipolitiikkaa?

MARKO STENROOS:

Sanotaanko, että romaniasianneuvottelukunnan nimellä kulkee nykyään tämän sosiaali- ja terveysministeriön alainen elin, joka perustettiin 1956, joka oli silloin mustalaisasianneuvottelukunta. 1970-luvulle saakka ne toimenpiteet olivat niitä assimiloivia toimenpiteitä ja siellä ei romaneita juuri näkynyt siinä toimielimessä, vasta 70-luvun jälkeen on mahdollistettu romanien osuus ja osallisuus tehdä heitä koskevia päätöksiä romanipolitiikan suhteen.

MARYAN ABDULKARIM:

Mikä muuttui silloin 70-luvulla, mikä mahdollisti tämän?

MARKO STENROOS:

Silloin oli hyvin globaali liikehdintä kansalaisyhteiskunnissa yhdysvalloissa ja ylipäättänsä vähemmistöryhmien kansalaisyhteiskunnista. Myös romanipolitiikka Euroopassa ja Suomessa oli tässä samassa aallossa mukana, tässä muutoksen aallossa. Silloin yhteistyössä romaniväestö ja romanitoimijat yhteistyössä yhteiskunnassa toimivien päättävien henkilöiden kanssa, eduskunnan, kansanedustajien, ministerien ja yhteiskunnallisten vaikuttajien kanssa sai aikaan sen muutoksen, että myös romanipolitiikkaa alettiin ajaa sillä tavalla, miten romanit halusivat sitä ajaa.

MARYAN ABDULKARIM:

Mitä tapahtui silloin 1969-1970 taitteessa oikein tapahtui?

MARKO STENROOS:

Kansalaisyhteisöt olivat paperilla jo aikaisemmin, mutta ne eivät toteutuneet alkuunkaan. Ennen kuin saatiin valtionhallinnosta ja romanikentältä yhteistyön kautta erillisiä uusia lainsäädännöllisiä muutoksia. Kuten rotuun perustuva syrjinnän kieltäminen ja asuntopolitiikka, mikä vaikutti siihen, että pikku hiljaa ne kansalaisyhteisöt alkoivat toteutua.

MARYAN ABDULKARIM:

Ja käytännössä tämä tarkoitti sitä, että romaniperheiden oli mahdollista asettua aloilleen ja laittaa lapset lähikouluun?

MARKO STENROOS:

Joo, se tarkoitti sitä, että valtion budjetista osoitettiin rahoitusta kunnille, jotta he huolehtivat romanien asumistilanteesta tyydyttävällä tavalla. Sitä ennen romanien asumiseen ei paljoakaan oltu kiinnitetty huomiota, mutta nyt valtio tuli myös rahallisesti apuun että saatiin se asumistilanne paranemaan.

MARYAN ABDULKARIM:

Oliko tuo se aika, jolloin romanilapsia alkoi näkymään enemmän läpikouluissa?

MARKO STENROOS:

Sillähän on tietenkin ollut merkittävä vaikutus siihen, että koulunkäynti on vuosikymmenien mittaan parantunut ja kohentunut huomattavasti. Tavallaan, kun on se asunto ja pysyvä asumispaikka niin se koulunkäynti on myös helpottunut. Sillä on ollut suoranainen vaikutus koulunkäyntiin ja koulumenestykseen.

MARYAN ABDULKARIM:

Nyt puhutaan kuitenkin 1970-luvulla tapahtuneesta muutoksesta eli aika vähän aikaa sitten.

MARKO STENROOS:

Eikä se sormia napsauttamalla käynyt sekään muutos. Siinä jouduttiin tekemään työtä, että saatiin kunnat mukaan asumistilanteen parantamiseen vaikka oli tarjolla valtion avustusta.

MARYAN ABDULKARIM:

Ja nyt sitten kun mennään päivän teemaan eli keskustellaan yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta ja miten yhteiskunta tukee. Romaniväestön kohdalla on tapahtunut näitä edistysaskeleita, mutta vielä on tehtävää. Millaisia haasteita on yhä olemassa koulutuksen ja työelämän parissa, jotka liittyvät romaniväestöön?

MARKO STENROOS:

Suomessa lainsäädäntö on tosi hyvällä mallilla. Valtakunnalliset toimenpideohjelmat ja strategiat tukevat yhdenvertaisuusajattelua hyvin, mikä valtakunnan tasolla sanoisin, että asiat on kunnossa. Ongelmana on, kun viedään toimenpide-ehdotuksia alueilla, niin siitä kohtaa on se ongelma. Eli miten tämä valtakunnallinen politiikan teko valuu sitten alueille ja kuntiin, kuntayhtymiin ja tuleviin hyvinvointialueisiin. Sanotaan niin, että valtakunnan tasolla lainsäädännön puolella asiat on hyvin hoidettu, mutta käytännön toteutus alueilla ontuu.

MARYAN ABDULKARIM:

Mistä tämä johtuu?

MARKO STENROOS:

Sen kun tietäis. Mä luulen, että se vastaus on niin monisyinen, että mä en pysty tässä lähteä sitä pohtimaan. Siinä on monia eri tekijöitä. Tiedän myös, että samanaikaisesti monet eri tahot tekee tätä työtä, jotta saadaan niitä ylätasoon strategioita valumaan sinne paikallistasolle. Siten, että asui romaniperhe missä päin Suomea tahansa, niin ne toimenpiteet näkyy myös heille samalla tavalla.

MARYAN ABDULKARIM:

Miten ajattelet, että kun Suomessa on aika vähän ymmärrystä ja tietoa romaniväestön historiasta osana Suomen kansakuntaa, niin olisiko se yksi tapa kohtentaa olosuhteita. Että lisätään vaikka opetussuunitelmiin, otetaan mukaan sitä historiaa osana Suomalaista kansakuntaa.

MARKO STENROOS:

Ehdottomasti, toi oikeastaan on myös uuden eu-strategian tavoite. Tulevissa oppikirjoissa pitäisi Suomen romanien historia nähdä osana Suomen historiaa. Ja oltiin sitten Kreikassa tai Espanjassa niin romanien historia siellä maassa pitäisi nähdä osana sen maan historiaa eikä erillisenä palikkana romaniväestöön vaan osana sitä yhteiskuntaa ja sitä poliittista ilmapiiriä ja sitä kehitystä mitä yhteiskunnassa muutenkin on vallinnut. Eli ei eroteta romaniväestöä erilliseksi ryhmäksi vaan katsotaan sitä osana koko yhteiskuntaa.

MARYAN ABDULKARIM:

Kyllä, koska romaniväestöhän elää kuitenkin tässä samassa yhteiskunnassa ja on samojen lainalaisuuksien armoilla kuin mitä muutenkin. Jos mietitään vaikka esimerkiksi toista maailmansotaa ja talvisotaa ja jatkosotaa. Niin karjalan kannakselta on käsittääkseni joutunut lähtemään myös paljon romaniperheitä. Mutta se isompi tarina siitä karjalan evakkojen asuttamisesta sivuuttaa romaniväestön ja ne olosuhteet mihin sitten, ei nyt onneksi kaikki, mutta aika moni romani joutui.

MARKO STENROOS:

Toi mihin viittaa, niin sehän oli yksi iso ongelma pääkaupunkiseudulla silloin, koska tänne tuli paljon väkeä karjalan alueelta. Karjalasta evakkoon lähtenyt pääväestö usein sai rintamamiestaloja, mutta vaikka romaniväestöllä olisi ollut karjalan alueella omia taloja ja vastaavia asumuksia, niin he jäi ilman sitä asuttamista Suomen puolella. Sen johdosta syntyi ns mustalaisleirejä, jonnekin päin pääkaupunkiseudulla sodan jälkeen.

MARYAN ABDULKARIM:

Oli ainakin Tapiolan metsissä Espoon puolella ja Helsingissä Malmin metsissä ja yksi taiteilija, jota eri juttuun haastattelin kertoi, että oli myös näitä hylättyjä junanvaunuja missä ihmiset joutuivat sitten majoittumaan, kun ei ollut muuta saatavilla.

MARKO STENROOS:

Se pitää hyvin paikkansa. Eli tämä Mäkkylän leiri ja nämä junavaunut. Minähän oli pari vuotta töissä myös suomalaisen kirjallisuuden seuran historian tutkimusprojektissa, jossa luin näitä tarinoita siltä ajalta. Siellä oli esimerkiksi junavaunu, josta puuttui yksi seinä ja muut asukkaat auttoivat yksinhuoltajanaista kasaamaan jonkinnäköisen suojan siihen puuttuneen seinän tilalle. Myös tarinoita siitä, että miten aamulla kun heräsi niin tukka oli jäänyt lattiaan kiinni.

MARYAN ABDULKARIM:

Olen lukenut sellaisen kirjan kuin "Käheä ääninen tyttö", joka kertoo erään romaniperheen historiaa ja juuri tätä karjalan kannakselta evakkoon muuttaneita. Siellä on niin paljon niin traumoja ja se on kuitenkin niin lähellä se historia joka yhä vaikuttaa. Mehän ei nyt puhuta aiemmista sukupolvista vaan me puhutaan ihmisistä, jotka ovat edelleen tänä päivänä suomalaissa yhteiskunnassa, jotka ovat elämänsä aikana kokeneet tämän syrjinnän ja ulossulkemisen. Nyt ollaan tilanteessa, jossa liputetaan yhdenvertaisuuden puolesta, kuten sanoit lainsäädännön osalta me olemme aika hyvällä mallilla. Mitä pitää sitten ottaa huomioon, oppilaitos ja työelämässä, kun mietitään, että on puhetta siitä, että romaniopiskelijoita ei ole jossakin oppilaitoksessa tai työelämässä. Mikä on se tapa, miten näitä voisi madaltaa näitä kynnyksiä ja ottaa osaksi yhteiskuntaa huomioiden se historia, ilman että sitten sälyttää yksilön vastuulle se, että pitää ylittää ne kaikki esteet.

MARKO STENROOS:

Hyvä kysymys, kun me aikaisemmin puhuttiin historian opetuksesta kouluissa niin mä olen aika paljon yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa pitänyt luentoja, joissa osana on romanien historia ja ne opiskelijat on aika yllättäneitä siitä, että mitä olen heille kertonut. He sanovat, että meille ei ole koskaan puhuttu näistä asioista aikaisemmin. Kuitenkin meillä on olemassa esimerkiksi Panu Pulman vuonna 2012 julkaisema laaja teos Suomen romanien historiasta, että tavallaan materiaalia on saatavilla. Ja kaikki nämä asiat mitä minä tässäkin puhun, on luettavissa myös kirjoista. Silloin se on koululaitoksen tehtävä tuoda se historian opetus sinne kouluun, jotta ihmiset Suomessa ymmärtää mikä se romanien tausta täällä on.

Ilman sitä historiaa me ei ymmärretä näitä ongelmia esimerkiksi koulun käynnin kanssa. Jos pääväestöllä on ollut pitkä ja leveä tämä koulutus ja romaniväestöllä se on ollut lyhyt ja kapea. Se vaikuttaa suoraan siihen koulumenestykseen. Nykyään tehdään paljon työtä ja tutkimuksia, että tutkitaan valkoisuusnormia, että mitä se tarkoittaa koulutuksessa. On tavallaan piilossa olevat hierarkiat ja arvojärjestelmät myös kouluinstituutiossa, jotka ei huomioi eri taustoista tulevia opiskelijoita. Tuodaan se valkoisuusnormi esille ja tuodaan myös esille se, että sen normin sisälle ei kaikki opiskelijat mahdu. Parannusta on ehkä tulossa tällä hetkellä ja toisaalta esimerkiksi nuorisotutkimuksen parissa on tutkittu sitä, että ajatus universaaleista palveluista yksistään ei takaa yhdenvertaisuutta. Jos puhutaan eri etnisistä taustoista tulevista nuorista, niin heille on hyväksi olla sekä yleisessä nuorisotilassa, mutta myös erikseen järjestettyä toimintaa joka tälle tietylle ryhmälle järjestettyä toimintaa. Pitäisi samanaikaisesti katsoa, että ne palvelut että niihin on toisaalta kykyä hakeutua ja ne on saavutettavissa eri taustoista tuleville ihmisille.

MARYAN ABDULKARIM:

Nyt kun on lakisääteinen velvoite oppilaitoksilla ja työpaikoilla, joissa on yli 30 henkilöä laatia tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma, niin tämä suunnitelma on työkaluna hirveän hyvä. Onko siinä suunnitelman sisällä mahdollisuutta huomioida nämä yksilölliset tarpeet ja tarinat?

MARKO STENROOS:

Oikeastaan olin vastuussa Helsingin kaupungin nuorisotoimessa yhdenvertaisuussuunnitelman toteuttamisesta. Nyt tässä nykyisessä työssä me tehdään tosi paljon töitä sen eteen, että kaupungit ja kunnat tekisivät tämän yhdenvertaisuussuunnitelman, sehän ei ole kaikissa paikoissa tehty samalla tavalla. Koska siinä pitäisi huomioida hyvin paljon erilaisia ryhmiä, niin käytännössä on mahdotonta yksilötasolle mutta ei myöskään ryhmätason huomioimiseen. Tavallaan se peruseriaate siellä taustalla on hyvä, mutta monet spesifit asiat jää siitä huomioimatta, kuten esimerkiksi tämä romanien historia on sellainen.

MARYAN ABDULKARIM:

Mietin tilannetta, että on romanioiskelija, jolle tulee poissaolo. Ja sitten tulee viesti, että tämähän on teillä kulttuurissa ominaista, mutta tässä koulutuksessa pitää olla läsnä. Jolloin se stereotypia välittyy, mutta ei se historia, johon se stereotypia liittyy.

MARKO STENROOS:

Mä luulen, että yhdenvertaisuussuunnitelma ei ole väline tuon asian purkamiseen. Mä luulen, että oppilaisten opetussuunnitelmissa pitäisi nämä asiat tuoda esille entistä voimakkaammin ja selkeämmin. Ehkä opettajakoulutuksessa, jolloin opettajan ymmärtää sen mikä on se konteksti missä puhutaan näistä ilmiöistä. Mun mielestä, kun me tarkastellaan jotakin kulttuurista tai sosiaalista ilmiötä, niin ei voida ikinä irrottaa siitä kontekstista, josta historiakonteksti on yksi osa. Tämä on ehkä se puute mitä näen tässä koulujen kohdalla erityisesti ja sen opetussuunnitelman kohdalla. Opetushallituksessa on

romanitiimi, jossa työskennellään näiden asioiden parissa. Siellä on muutama ihminen töissä ja se on ihan mahdotonta, että saataisiin valtakunnallisesti menemään näitä asioita täydellisesti eteenpäin. Myös tiedän, että opettajia koulutetaan jollakin vauhdilla, mutta se ratkaisu siihen olisi se, että opettajakoulutuslaitoksessa nämä historiakontekstit tuotaisiin esille.

MARYAN ABDULKARIM:

Tärkeä pointti. Olisin vielä kysynyt, että sun väitöskirjassa tuot esiin romanipolitiikan suhteen kehityspolitiikkaan, se oli äärimmäisen kiinnostavaa. Haluisitko kertoa siitä yhteydestä, mikä vallitsee länsimaisen kehityspolitiikan ja romanipolitiikan välillä.

MARKO STENROOS:

Mä olin itsekin aika hämmästynyt siitä, että minkälaiset teoreettiseen viitekehykseen romanipolitiikan kehittyminen Euroopassa ja Suomessa sijoittuu antropologian kentässä ja sitten löysin kriittiset tutkimukset erilaisista kehitysyhteistyöprosesseista, mitä on tehty Indonesiassa ja Afrikassa. Kun mä luin näitä arvioita näistä projekteista ja prosesseista varsinkin Indonesiassa, niin huomasin, että romanipolitiikassa on tehty aivan samat virheet kuin siellä on aikoinaan tehty. Romanipolitiikka oli enemmän tällaista old school kehitysyhteistyötä, että kehitysyhteistyökin on tavallaan tullut eteenpäin, siinä mielessä että paikallinen väestö ja heidän toiveensa ja tavoitteensa huomioidaan suhteellisen hyvin, kun sitä kehitysyhteistyötä tänä päivänä tehdään. Mutta romanipolitiikassa se oli siihen vanhaan kehitysyhteistyöhön malliin sidottu se toimintamalli.

MARYAN ABDULKARIM:

Eli viitekehitys sun tutkimuksessa tuli nimenomaan siitä kehitysyhteistyöstä?

MARKO STENROOS:

Kyllä, tavallaan minulla oli siinä sellaisia projekteja, jotka arvioitiin nimenomaan sen paikallisen yhteisön kautta. Siellä oli just tämä saviorismi, mistä puhuin aikaisemmin. Eli jossakin kylässä haluttiin tehdä hyvää ja kehittää, mutta se loppujen lopuksi se sai aikaiseksi pelkästään ristiriitoja eri ryhmien välillä. Ja kamppailuja olemassaolosta. Sillä hyvän tekemisellä haitattiin sitä paikallisten elämää, kun se tuli ulkopuolelta ilman, että sitä tutkittiin että mitä ne ihmiset haluaa ja millä keinoilla ne ihmiset haluaa sen toteutettavan. Tämä sama on alkuvaiheessa haitannut Euroopassa romanipolitiikkaa.

MARYAN ABDULKARIM:

Eli se, että tullaan ulkopuolelta. Haluan vielä mainita, kun puhut saviorismistä niin suomeksi on ollut pinnalla sellainen termi kuin valkoinen pelastaja, joka viittaa samaan ilmiöön. Ja se ajatus lähtee siitä, että minun tapani elää, ajatella ja olla olemassa on hyvä ja minä haluan tätä hyvää muillekin. Joka on sitten vaikuttanut silloin kun romanilapsia on otettu huostaan, sillä ajatuksella, että heistä kasvatetaan suomalaisia. Koska on nähty se romanikulttuuri ja kieli toiseutettuna eli se ei ole ollut suomalaista. Se ei ole ollut tuttua.

Jolloin sen pitää olla jollain tavalla väärä. Tämä kehitysyhteistyö nojaa paikoin myös siihen tai tämä valkoinen pelastaja aspekti kehitysyhteistyössä. Että meidän tapa on hyvä, teidän tapa on huono ja me tullaan kertomaan teille mitä tehdä.

MARKO STENROOS:

Juuri tämä mentaliteetti on ollut aikoinaan myös eu-romanipolitiikassa. En ehkä käyttäisi sitä pelastaja nimitystä vaan siinä on tavallaan erilaiset poliittiset veloitteet määritellyt sitä, mutta se metodi millä sitä on tehty, noudattelee hyvin paljon tätä. Tämähän liittyy myös ajatus integraatiosta, että sä olet integroitunut silloin, kun pääväestön ihminen pystyy katsomaan sua kuin katsoisi peiliin.

MARYAN ABDULKARIM:

Mikä on sitten haastavaa, jos ottaa huomioon, että saattaa olla esimerkiksi tummempi hipiä. Yksi mitä olen itse välillä käyttänyt, kun minä olen itse tummaihoisen nainen. Niin se, että opin suomen kielen tai olen täällä integroitunut ei välttämättä näy sille joka minua katsoo, koska minä en ole valkoinen. Ja koska minä en voi koskaan muuttua valkoiseksi, niin sitten joidenkin näkökulmasta minä en voi koskaan täydellisesti integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Eli se toiminta ja se sisältöideologia ei välttämättä ole se mikä määrittelee vaan ne ulkoiset puitteet, jotka sitten annetaan ulkopuolelta.

MARKO STENROOS:

Mutta mun täytyy tässä vaiheessa sanoa, että tämä nykyinen eu-strategia, joka on viime vuonna tullut voimaan. Siinä on kansainväliset romanijärjestöt saaneet tosi ison roolin ja ne on pystyneet Euroopan Unionin kanssa neuvottelemaan, miten sitä manipolitiikkaa hoidetaan. Mä näen, että nyt tässä vuosi sitten tullessa strategiassa muutos on suuri, parempaan suuntaan, verrattuna aikaisempaan. Eli se mitä mun väitöskirja käsitteli, se lähestymistapa ei ole enää voimassa tässä nykyisessä eu-strategiassa. Onneksi.

MARYAN ABDULKARIM:

Eli ollaan menossa parempaan suuntaan?

MARKO STENROOS:

Ollaan menossa parempaan suuntaan. Tämä poliittinen linjaus on mun mielestä tällä hetkellä toimiva. Ja se haaste on se, miten sitä saadaan käytännössä jalkautettua, niin että se näkyy toimintana. Kun aikaisemmin puhuttiin myös tuosta koulutuksesta ja historiasta, mitä mä olen sanonut niille opiskelijoille yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa, että kun te menette työelämään ja työskentelette siellä näiden ihmisten parissa. Niin muistakaa nämä mitä olen teille puhunut ja suhteuttakaa niitä siihen omaan työhönsä, koska te teette sillä työllä sitä merkityksellistä yhdenvertaista työtä. Pelkästään tällainen valtakunnallinen toimintaohjelma ei ole merkityksellinen jollei alueilla ole työntekijöitä, jotka toteuttaa sitä ohjelmaa.

MARYAN ABDULKARIM:

Ja työntekijä tarvitsee resursseja ja aikaa kouluttautua ja päivittää omaa osaamistaan, jotta he voi toteuttaa.

MARKO STENROOS:

Aivan kyllä.

MARYAN ABDULKARIM:

THL:n erikoissuunnittelija Marko Stenroos on ollut tänään keskustelemassa kanssamme tässä podcastissa. Kiitos Marko, todella paljon, että pääsit osallistumaan tähän ja kiitos, että jaoit ajatuksiasi. Tämä on ollut todella kiinnostava ja toivoa herättävä keskustelu.

MARKO STENROOS:

Kiitos.

(musiikkia)